

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 18

van **JOS D'HAESE**

datum: 2 oktober 2020

---

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Kleiputten Boom - Asbestproblematiek

Het antwoord van de minister op mijn schriftelijke vraag nr. 842 van 6 juli 2020 over de asbestproblematiek rond de kleiputten in Boom bracht nog geen volledige duidelijkheid omtrent het dossier van de kleiputten in Boom. Daarom wens ik haar volgende bijkomende vragen voor te leggen.

1. Volgens VLAREM II (VLAREM: Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning) moet op een stortplaats van categorie 1 en 2 zo snel mogelijk een afdichtlaag worden aangebracht en moet de volledige afwerking worden uitgevoerd uiterlijk binnen het jaar. Reeds in 2015 besliste de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) dat het stort moet gesaneerd worden. In het Bevel van de Burgemeester van Boom, de heer Jeroen Baert, van 28 juni 2019 staat duidelijk dat alle zones waar zichtbaar en ongebonden asbest blootligt moeten worden afgedekt. Dit is tot op heden nog steeds niet overal het geval.

In 2020 antwoordt de minister: "De grondige sanering van onder meer het asbeststort wordt door de terreineigenaars ingepast in een geïntegreerde en participatieve herontwikkeling van het terrein tot publiek toegankelijk groengebied met laagrecreatief medegebruik."

Wanneer zal het asbest grondig gesaneerd zijn? Wordt de milieureglementering niet geschonden door jaren te wachten met enerzijds de volledige afwerking en anderzijds nog steeds niet overal te voorzien in een afdichtlaag, ook op plaatsen waar nog ongebonden asbest blootligt? Hoe valt dit te verantwoorden ten opzichte van de omwonenden?

2. In VLAREM II is niets vastgelegd over luchtmetingen. De meest nuttige vaststellingen om vast te stellen of asbest blootligt of niet blijven staalnames en geen luchtmetingen.

Waarom worden er geen nieuwe staalnames verricht op alle plaatsen waar asbest blootligt?

3. Uit het INBO-rapport (INBO: Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek) blijkt dat bij staalanalyse op geen enkele plaats in het gebied (38 staalnames) een overschrijding was van de bodemsaneringsnorm voor zware metalen.

Waarom zijn er plannen om in de Kleiputten Terhagen 55 hectare te ontbossen? Hoe valt dit te rijmen met de intentie om over meer bos te beschikken in Vlaanderen?

4. De huidige terreineigenaar is het Vlaamse Gewest (en niet De Vlaamse Waterweg nv, want die heeft enkel het beheer).

Is de saneringsplichtige dan het Vlaamse Gewest?

ANTWOORD

op vraag nr. 18 van 2 oktober 2020
van **JOS D'HAESE**

---

1. Vanaf begin jaren '70 werd door NV ETERNIT in het gebied gestort. De geldende wetgeving op dat ogenblik was het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming (ARAB). De stortactiviteiten zijn doorgedaan vermoedelijk tot in 1983. In september 1983 werd de vergunning tot het verder exploiteren van een stortplaats voor afval van asbestcementproducten en andere vezelcementproducten en voor waterzuiveringsslib door NV ETERNIT door de bestendige deputatie van de provincie Antwerpen geweigerd. Deze weigering werd in beroep bij de Vlaamse Executieve in december 1983 bevestigd.

De bepaling uit VLAREM II dat een stortplaats van categorie 1 en 2 uiterlijk binnen het jaar afgewerkt moet worden is dus niet van toepassing op de asbeststortplaats te Boom.

Veel stortplaatsen werden begin jaren '80 verlaten zonder volledige afwerking en nazorg. Volgens de informatie uit het oriënterend en beschrijvend bodemonderzoek van 2015 werd een 25 cm dikke afdeklaag bovenop het asbeststort aangebracht.

Via Vlarew-wetgeving kan een volledige afwerking van oude stortplaatsen niet afgedwongen worden. Het Bodemdecreet biedt gelukkig wel mogelijkheden om er voor te zorgen dat stortplaatsen geen risico voor mens en omgeving vormen.

Op 29 november 2017 keurde het Vlaams Parlement een wijziging van het Bodemdecreet goed. Vóór deze wijziging werden voornamelijk bodemonderzoeken uitgevoerd naar aanleiding van periodieke plicht, overdracht en sluiting. Als dergelijke terreinen niet overgedragen werden en de exploitatie was reeds stopgezet voor de inwerkingtreding van het bodemdecreet, was er geen decretale plicht om dergelijke terreinen te onderzoeken. Sedert de wijziging van het Bodemdecreet in 2017 is een verplicht onderzoeksmoment ingebouwd voor nog niet onderzochte risicogronden. Op stortplaatsen voor asbestafval moet het oriënterend bodemonderzoek uitgevoerd zijn voor 31 december 2021. Het OBBO van de kleiputten Boom dateert van 2015, dus werd ruim voor dit decretaal verplichte onderzoeksmoment uitgevoerd.

Het klopt dat de OVAM al in 2015 besliste dat bodemsanering nodig is. Dat bodemsanering nog niet is gestart is niet omdat men de afgelopen jaren heeft stilgezeten. Integendeel. De provincie Antwerpen en De Vlaamse Waterweg gaven samen opdracht aan een bodemsaneringsdeskundige om een bodemsaneringsproject op te maken. In mijn antwoord op uw parlementaire vraag nr. 842 heb ik u al toegelicht dat er in afwachting van de bodemsanering voorzorgsmaatregelen zijn opgelegd door de OVAM.

Ik herhaal hier de voorzorgsmaatregelen die door OVAM overeenkomstig artikel 70 van het Bodemdecreet opgelegd zijn. De voorzorgsmaatregelen moeten worden uitgevoerd onder leiding van een bodemsaneringsdeskundige.

- in afwachting van de bodemsaneringswerken moet jaarlijks een terreininspectie gebeuren om het risico op verspreiding van en blootstelling aan dagzomende verontreiniging met asbest op te volgen;
- op de locaties waar de aanwezigheid van asbest bevestigd werd die een actueel risico vormt moeten remediërende maatregelen genomen worden of moet de toegang beperkt worden;

- indien nodig het herhalen van vorige werkzaamheden in afwachting van de uitvoering van de bodemsanering.

Het besluit voorzorgsmaatregelen van de OVAM legt zeer duidelijk maatregelen op in geval de aanwezigheid van asbest een actueel risico vormt. Dit wil niet zeggen dat alle locaties waar asbesthoudend materiaal is aangetroffen, afgedekt moeten worden in afwachting van de bodemsanering.

Sedert eind 2019 is de stortplaats volledig omheind, zijn de meest risicovolle zones afgedekt met een 30-50 cm dikke mulchlaag van houtsnippers, werd een afscherming geplaatst op de taluds waar asbest dagzoomt, en zijn waarschuwborden geplaatst.

Zolang omwonenden de opgelegde voorzorgsmaatregelen respecteren vormt het asbeststort geen gevaar voor de volksgezondheid. De praktijk leert ons jammer genoeg dat er regelmatig vandalisme optreedt en dat onbevoegde personen – ondanks alle waarschuwingen – het asbeststort nog steeds betreden. De lokale politie houdt een verhoogd toezicht om ervoor te zorgen dat onbevoegden het terrein niet betreden. De Vlaamse Waterweg voert herstellingen uit waar nodig.

Het Bevel van de Burgemeester van Boom, de heer Jeroen Baert, van 28 juni 2019 vermeldt inderdaad dat alle zones waar zichtbaar en ongebonden asbest blootligt moeten worden afgedekt. Een Bevel van de Burgemeester geldt niet als omgevingsvergunning voor de uitvoering van de opgelegde werken.

De opmaak van de vergunningsaanvragen is volop bezig.

Aan de bodemsanering van het asbeststort en de naastliggende stortplaatsen gaat een complex vergunningstraject vooraf. Dit vergunningstraject wordt begeleidt door de VIP-cel bij het departement omgeving.

Er wordt rekening gehouden met de verschillende invalshoeken voor de aanpak van dit gebied en de hierbij horende afstemming tussen verschillende regelgeving zoals milieueffectrapportage, boscompensatie, Bodemdecreet, ... De haalbaarheidsstudie en technische uitwerking van de saneringstechnieken werd grondig uitgewerkt. Er is ook rekening gehouden met de publieke opinie bij het ontwerp van zowel de bodemsanering als de latere landschapsinrichting. De uitwerking van de vergunningsaanvragen bevindt zich nagenoeg in eindfase. De eerstvolgende stap, namelijk de laatste fase van de procedure rond het project-MER zal op korte termijn gezet worden. Omwille van de verschillende invalshoeken bij de geïntegreerde aanpak van dit gebied naar zowel sanering als naar herontwikkeling, lijkt er ons geen snellere manier om het asbeststort te saneren. De initiatiefnemers streven om het project-MER tegen het einde van het jaar af te ronden.

Voorzorgsmaatregelen of een burgemeestersbesluit kunnen niet ingeroepen worden om een vergunningsaanvraag te omzeilen.

2. De aanwezigheid van asbesthoudend materiaal wordt door niemand betwist. Het gaat immers over een monostortplaats van asbesthoudend afval. Het is daarom geen meerwaarde om staalnames uit te voeren die de aanwezigheid van asbesthoudend afval nogmaals bevestigen.

Het voornaamste risico voor omwonenden is het risico op inademing van asbestvezels. Net daarom zijn luchtmetingen relevanter dan bodemstaalnames. Tijdens de meetcampagne van december 2019 tot en met juni 2020 bleek dat de gemiddelde asbestconcentratie in de omgeving van het voormalige asbeststort ruim onder de wettelijke normen ligt. Als de toestand van het asbeststort ongewijzigd blijft én de voorzorgsmaatregelen gerespecteerd worden is er geen gezondheidsrisico voor omwonenden.

3. Op 9 maart 2015 verklaarde de OVAM het OBBO "Oriënterend en beschrijvend bodemonderzoek voormalige kleiontginning gelegen tussen de Bosstraat, de Kapelstraat en de Hoogstraat te Boom en Rumst + aanvullende mail dd. 10/02/2015 + aanvullend schrijven dd. 25/02/2015" conform. Uit het OBBO blijkt dat bodemsanering nodig is voor de historische verontreiniging met:

- Asbest in bodem omwille van een humaan risico.
- Anionen en kationen in grondwater. Er is een verspreidingsrisico voor anionen en kationen via het afwateringssysteem naar de Rupel, waardoor de kwaliteit van het oppervlaktewater negatief kan beïnvloed worden.

Op 30 september 2020 ontving de OVAM een BATNEEC-afweging van 4 saneringsvarianten. Het asbeststort wordt in alle varianten afgedekt. De verschillen tussen de 4 varianten situeren zich in de aanpak van de bronpercelen met verhoogde concentraties anionen en kationen in het grondwater. De saneringsdoelstelling bestaat uit het bekomen van een daling van de concentraties aan anionen en kationen (tot onder de basiskwaliteitsnormen voor oppervlaktewater) in het water dat de site verlaat richting Rupel. De weerhouden saneringsvarianten zijn:

1. Afdekking van enkel asbeststort conform VLAREM, flushing van huisvuilstort + oppompen sulfaatrijk water uit gipsstort, geen afdekking van huisvuilstort noch tussengebied.
2. Afdekking van asbest- en gipsstort conform VLAREM, éénmalig afpompen percolaat huisvuilstort + afdekking huisvuilstort met kleilaag.
- 3.3. Afdekking van asbest- en huisvuilstort conform VLAREM en van tussengebied (omvattend gipsstort) met kleilaag. Afdekking van asbest-, huisvuilstort en tussengebied (omvattend gipsstort) conform VLAREM. De

Op basis van een multi-criteria uitgevoerd volgens de standaardprocedure BBO krijgt variant 3 de beste score. De totaal ingenomen oppervlakte voor het plaatsen van de afdeklagen bedraagt bij variant 3: 28,5 hectare.

In deze 4 varianten gebeurt alle transport via de weg en bedraagt de eindafdek slechts 2 m boven de afdichtlaag. De beperkte afdeklag belemmert een multifunctioneel terreingebruik en herbebossing wat zelfs verboden is volgens VLAREM.

Omdat het niet verdedigbaar is de herbebossing van 28,5 hectare na bodemsanering te verbieden, werd de voorkeursvariant 3 vervolgens verder afgewogen t.o.v. 3 varianten met grotere grondvolumes waarbij herbebossing wel mogelijk is.

Finaal leidde dit tot de gekozen saneringsvariant "Geïntegreerde variant met 3,1 miljoen m³ grondverzet aangevoerd via de waterweg, met afdekking van de beide stortplaatsen conform VLAREM en het tussengelegen gebied met een kleilaag" waarbij volledige herbebossing wel mogelijk is zoals uitgewerkt in het INBO rapport (D/2020/3241/164). De geraamde kostprijs bedraagt 6.177.820 €, incl. BTW.

De oppervlakte die in deze variant zal aangevuld en afgedekt worden, bedraagt 31,7 ha (netto-oppervlakte). De totale oppervlakte die tijdens de werken (tijdelijk) zal ingenomen worden bevat ook de zones voor werfwegen en werkzones en bedraagt daardoor ongeveer 35 ha (bruto-oppervlakte).

In een formele brief van 8 oktober 2020 aan de Provincie Antwerpen gaf de OVAM haar akkoord over de uitgangspunten en besluiten zoals opgenomen in de BATNEEC-afweging.

De INBO studie, uitgevoerd in voorjaar 2020 (De Vos et al.), had tot doel de ecotechnische mogelijkheden voor bos- en natuurontwikkeling na te gaan na uitvoering van de gekozen saneringsvariant met landschapsbouw na grondverzet.

Door middel van staalnames en observaties over het gehele te saneren gebied werd de actuele bodem- en waterkwaliteit beoordeeld en de toestand van het huidige pioniersbos en de vijvers/plassen gescreend. Op 18 onderzochte locaties werd inderdaad vastgesteld dat de concentraties aan zware metalen in de bovenste meter de bodemsaneringsnorm voor Natuur & Bosgebied (BSNI) niet overschreden, maar dat vooral de diepere bodemlagen gecontamineerd zijn met Cd, Cr, Cu, Pb en Zn vooral in de stortzones 1 en 2 (asbeststort en 'huisvuilstort'). Op 14 onderzochte proefvlakken werden tevens verhoogde biobeschikbare concentraties vastgesteld aan Cu, Zn en Cd in strooisellagen, maar kritische ecotoxicologische drempels werden niet overschreden, tenzij voor Cd op 1 locatie.

Het is vooral de fysische bodemkwaliteit die ondermaats is, hoofdzakelijk te wijten aan het veelvuldig voorkomen van baksteenpuin, dakpannen, grind, afval of andere artefacten die de bewortelbare ruimte en het waterbergend vermogen van de bodems beperken. Dit verklaart de vastgestelde droogte-stress en windworp van enkele wilgenbosjes.

De chemische waterkwaliteit, zowel van grondwater als oppervlaktewater, werd slechter beoordeeld dan de bodemkwaliteit. Zeer hoge elektrische geleidbaarheden wezen onrechtstreeks op ontoelaatbare concentraties aan sulfaten en chloriden en een onnatuurlijk hoge alkaliniteit (extreem hoge pH's) en lage zuurstofconcentraties in specifieke plassen wat zondermeer nadelig is voor de aquatische biotopen. Deze milieuocondities worden veroorzaakt door uitloging uit het asbest- en gipsstort.

Voor een duurzame bos- en natuurontwikkeling in het gebied is ook volgens INBO een sanering noodzakelijk in combinatie met oordeelkundige grondberging (ophoging boven afdeklaag) en landschapsreconstructie. Hiervoor dient wel maximaal 38 ha (geen 55 ha) pioniersbos gekapt die na ophoging over minstens dezelfde oppervlakte wordt heraangelegd maar met stabiele, klimaatrobuuste en standplaatsgeschikte inheemse boom- en struiksoorten. Strikt genomen is die operatie dus geen 'ontbossing' maar een (lokale) herbebossing. Het actueel meest waardevolle bosgebied van Terhagen blijft bovendien onaangeroerd.

De boscologen van INBO zijn ervan overtuigd dat mits de aangebrachte gronden/geolagen voldoen aan de door INBO gestelde kwaliteitseisen er zich gezonde bosbodems zullen ontwikkelen met structuurrijke bostypes die *op termijn veel robuuster, biodiverser en klimaatbestendiger zijn dan het huidige bos*. Bovendien kan door het ondergronds bergen van het gekapte houtvolume aan biologische carbon capture and storage (BCCS) worden gedaan, waardoor de volledige sanering en landschapsbouw klimaatneutraal kan gerealiseerd worden.

Referentie: De Vos, B., De Keersmaeker, L., Denys, L., & Packet, J. (2020). Analyse van de mogelijkheden voor bos- en natuurontwikkeling in het klei-ontginningsgebied van Rumst en Boom na sanering en grondberging: Project RUMBOOLAR. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 24). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. <https://doi.org/10.21436/inbor.18416046>

4. De aanduiding van de saneringsplichtige persoon voor historische verontreiniging gebeurt volgens art. 22 van het Bodemdecreet via een getrappt systeem.

Als de OVAM van oordeel is dat een historische bodemverontreiniging als vermeld in artikel 19, aan een beschrijvend bodemonderzoek of prioritair aan bodemsanering moet worden onderworpen, maant de OVAM de volgende persoon aan tot uitvoering ervan:

1° als op de grond waar de bodemverontreiniging tot stand is gekomen, een inrichting of activiteit gevestigd is die vergunnings- of meldingsplichtig is krachtens titel V van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid: de exploitant vermeld in titel V;

2° bij gebrek aan een exploitant, of als de exploitant vrijgesteld is van de verplichting met toepassing van artikel 23, § 1: de gebruiker van de grond waar de verontreiniging tot stand

is gekomen. Als de exploitant vrijgesteld is van de saneringsplicht voor een deel van de bodemverontreiniging, rust de saneringsplicht van de gebruiker op dat deel van de bodemverontreiniging;

3° bij gebrek aan een exploitant en gebruiker, of als de exploitant en gebruiker vrijgesteld zijn van de verplichting met toepassing van artikel 23, §1: de eigenaar van de grond waar de verontreiniging tot stand is gekomen. Als de exploitant en de gebruiker vrijgesteld zijn van de saneringsplicht voor een deel van de bodemverontreiniging, rust de saneringsplicht van de eigenaar op dat deel van de bodemverontreiniging.

De Vlaamse Waterweg, als beheerder van het terrein, wordt door het bodemdecreet als gebruiker beschouwd en dus als saneringsplichtige.